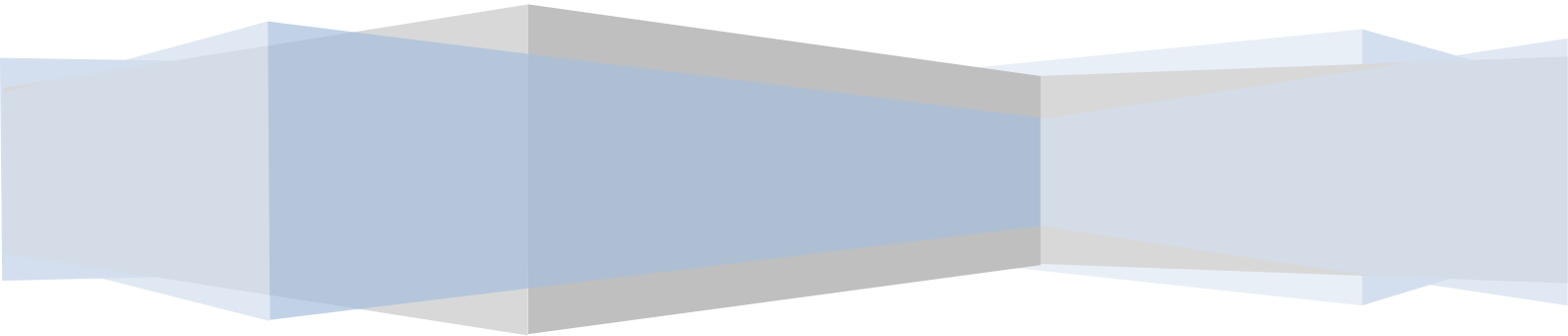

Christelijke Hogeschool Ede

Nieuwe media aan het woord

Hoe gebruik je nieuwe media bij woordenschatontwikkeling?

Christiaan Abbing

Inhoudsopgave

Inleiding.....	3	Twitter.....	19
Algemeen.....	4	Blogs.....	22
Media 1.0.....	6	Glogster.....	26
Kranten	7	Wordle	28
Krant in de klas	9	Prezi	30
Knipselmuur	11	Wiki's.....	33
Televisie.....	14	Wallwisher	37
Jeugdjournaal	14	Mediawijsheid.....	39
Beeldbank.....	16	Wijs omgaan met media: waarom?.....	39
Media 2.0.....	18	Nawoord	41

Inleiding

Voor je ligt een boekje over woordenschatontwikkeling. Een grote woordenschat kan kinderen in hun toekomst helpen. Het is daarom belangrijk dat we als leerkrachten in het basisonderwijs er alles aan doen om de woordenschat van kinderen te bevorderen. En dat willen we graag doen op een zo leuk mogelijke manier.

Natuurlijk ben je als leerkracht in het basisonderwijs op de hoogte van hoe je woordenschat kunt helpen ontwikkelen bij kinderen in de basisschool. Daar gaat dit boekje dan ook niet over.

Dit boekje gaat over hoe je bij woordenschatontwikkeling gebruik kunt maken van nieuwe media, zoals televisie internet en web 2.0. Dit boekje is bedoeld om je te helpen deze media op een goede manier toe te passen, zodat kinderen in de basisschool er écht iets aan hebben.

Ik hoop dat dit boekje je kan helpen met tips en uitleg over hoe je nieuwe media in de klas kunt gebruiken.

Christiaan Abbing, mei 2011, Overberg

Algemeen

We zijn het er allemaal over eens hoe belangrijk woordenschatontwikkeling is voor kinderen. Leerlingen met een grotere woordenschat hebben meer kansen in het onderwijs. En daarom proberen we woordenschatonderwijs op alle mogelijke manieren bij de leerlingen te brengen. Naast de klassieke manieren van woordenschatonderwijs, is er een schat aan nieuwe mogelijkheden met de komst van media en de mogelijkheid tot interactie. We vatten al deze mogelijkheden samen onder de noemer 'nieuwe media', al zijn sommige mogelijkheden alweer behoorlijk gedateerd.

Het is belangrijk dat je voor jezelf precies weet wat je met nieuwe media in je les wilt bereiken. Ga je er iets mee uitleggen? Ga je er iets mee uitbeelden? Wil je er kennis mee uitbreiden? Als je dat doel niet helder hebt voor jezelf, zal het de kinderen ook ontgaan. Verwoord daarom altijd het doel dat je met de inzet van nieuwe media in je les hebt. Zo begrijpen de leerlingen wat je wilt bereiken en zullen ze de inzet van nieuwe media in de les ook op die manier beoordelen.

In dit boekje zijn de diverse media ingedeeld in twee categorieën: 'Media 1.0' en 'Media 2.0'. De eerste groep zijn media die we al langer kennen en gebruiken. Misschien heb je deze media al helemaal geïntegreerd in je onderwijs. Misschien vind je er ook nieuwe ideeën bij, of nieuwe manieren waarop je 'oude' media op een nieuwe manier kunt gebruiken. De tweede groep media zijn vooral Web 2.0-toepassingen, waarbij interactiviteit een heel grote rol speelt. Door samenwerkend te leren, komen je leerlingen tot betere resultaten!

Elk medium wordt besproken aan de hand van de drie 'uitjes': uitbeelden, uitleggen en uitbreiden.
Bij alle media staat aangevinkt waar je ze het beste voor kunt gebruiken. Door een combinatie van al deze mogelijkheden te gebruiken, kun je je leerlingen een zeer gevarieerd aanbod voorzetten!

Media 1.0

Kranten

Kranten zijn niet echt nieuwe media, maar ze zijn wel erg geschikt om met je klas te gebruiken bij woordenschatuitbreiding. Kranten bieden je de mogelijkheid om met actualiteit aan de gang te gaan en woordenschat uit te breiden binnen de belevingswereld en de leefwereld van de leerlingen. Door met actualiteiten aan het werk te gaan, maak je het aantrekkelijk voor de leerlingen om deel te nemen aan het proces.

Een ander voordeel van het gebruik van kranten bij woordenschatontwikkeling is dat je het makkelijk kunt bewerken en toepassen: in tegenstelling tot virtuele media, kun je een krant gewoon beetpakken, er een stuk uitknippen en aan de muur hangen. Dit heeft een heel ander effect dan het kijken naar plaatjes en stukken tekst op een beeldscherm. Zo ben je niet alleen receptief met taal bezig, maar ook productief.

Leuk aan kranten is ook dat ze er zijn in verschillende soorten en maten: van het wekelijkse buurtblaadje tot grote, landelijke dagbladen. Verschil daartussen is er ook in nieuwsgaring en manier van presenteren. Denk daaraan wanneer je met kranten in de klas aan het werk wilt. Ga bijvoorbeeld niet met jonge kinderen al over het wereldnieuws praten, maar houd het eenvoudig, begin in de buurt. Regionaal en landelijk nieuws is overigens ook heel goed te koppelen aan de aardrijkskundemethode. Hiermee wordt het integraal geven van woordenschatonderwijs bevorderd, en dat zorgt ervoor dat woordenschatontwikkeling niet een apart stukje onderwijs wordt, maar een onderdeel in het hele taalverwervingsproces, in het hele leerproces, kortom: in de hele schoolgang.

Je kunt de leerlingen zelf nieuws laten meebrengen, door vooraf te vragen of ze nieuws mee willen brengen, of door een leerling de opdracht te geven een artikel uit te zoeken. Bedenk wel goed dat je hierdoor weinig of geen invloed hebt op welke woorden je klas binnenkomen! Dat vraagt veel van je improvisatievermogen.

Als je dat liever niet wilt, kun je beter zelf zorgen voor informatie in de klas. Dat geeft je op alle fronten een voorsprong: je kunt je voorbereiden op wat je wilt aanleren, je kunt er zelf al uitbreidingen en toepassingen bij zoeken, enzovoort.

Kranten worden als medium vaak gezien als een beetje ouderwets en oubollig, maar veel kranten hebben zich aangepast aan de tijd en bevatten een schat aan informatie – ook voor bovenbouwleerlingen.

Krant in de klas

Gebruiken bij...

- ☒ Uitbeelden
- ☒ Uitleggen
- ☐ Uitbreiden

Krant in de Klas verzorgt sinds 1975 de mogelijkheid om kranten in de klas te krijgen vanuit het idee dat het belangrijk is dat kinderen kranten leren lezen.

Stichting Krant in de Klas biedt docenten in het primair en voortgezet onderwijs de mogelijkheid om dagbladen gratis op school te ontvangen. Zo kun je met je leerlingen de actualiteiten bespreken (handig om de lesstof te verlevendigen), teksten analyseren (goed als voorbeeld voor eigen schrijfopdrachten) en je kunt met hen de berichtgeving in kranten vergelijken. Daarmee werk je niet alleen aan hun algemene ontwikkeling, maar ook aan hun taalvaardigheid en hun mediabewustzijn.

Krant in de klas biedt kranten gratis aan. Daar zijn wel een aantal voorwaarden aan verbonden:

- De krantenservice kan alleen worden aangevraagd door docenten, mediathecarissen of schoolleiders van Nederlandse onderwijsinstellingen.
- U bepaalt zelf in welke periode(s) u de kranten wilt ontvangen. De krantenservice is echter niet beschikbaar tijdens schoolvakanties.

- Elke docent mag maximaal één keer per half jaar dezelfde titel laten bezorgen. Het is niet mogelijk om binnen een half jaar twee keer dezelfde titel te laten bezorgen. U kunt de dagbladtitels spreiden over het schooljaar of meerdere gelijktijdig laten bezorgen.
- Stuur uw aanvraag tenminste drie weken voor de gewenste ingangsdatum in.
Zie in de tabel hiernaast wanneer u de service uiterlijk moet aanvragen om de kranten in de door u gewenste periode te ontvangen.
- De door u opgegeven brievenbus moet ook buiten schooluren toegankelijk zijn. Is dit niet het geval, geef dan uw privé-adres op. Vergeet niet ook de adresgegevens van de school aan ons door te geven.
- Bezorging bij een postbus is niet mogelijk! Hou er rekening mee dat de dagbladen worden bezorgd door de dagbladbezorgers en dus niet op naam staan. Als de school het bezorgadres van de kranten is, geef dan aan uw collega's door dat deze voor u bestemd zijn.
- U ontvangt per aangevraagde titel twee exemplaren per dag.
- Alleen aanvragen met volledige contactgegevens (van de docent en de school) worden in behandeling genomen.
- KiK behoudt zich het recht voor om aanvragen te weigeren.

Behalve kranten biedt Krant in de Klas ook de mogelijkheid om lespakketten aan te vragen. Met deze lespakketten kun je een serie lessen geven die in het teken staan van bepaalde nieuwsitems, of gaan over het gebruik van kranten in het algemeen.

Knipselmuur

Gebruiken bij...

- ☒ Uitbeelden
- ☐ Uitleggen
- ☒ Uitbreiden

Een knipselmuur kun je uitstekend gebruiken als je aan het werk bent met een thema: je laat je leerlingen zelf teksten of koppen verzamelen die met het thema te maken hebben. Hierdoor leren ze niet alleen informatie ‘scannen’ en gebruiken, maar ontdekken ze ook dat op veel verschillende plaatsen en manieren informatie verkrijgbaar is.

Deze informatie kun je vervolgens gebruiken om te werken aan de woordenschat van je leerlingen. Sta eens stil bij woorden die je tegenkomt op de muurkrant, of laat leerlingen een woordweb maken van koppen die ze tegenkomen en die te maken hebben met het thema. Laat ze wel zorgvuldig omschrijven op welke manier een nieuwe kop te maken heeft met jullie thema.

Een knipselmuur is lekker ‘hands-on’: behalve zoeken naar informatie moet er ook geknipt en geplakt worden. Je leerlingen leren zo zelf informatie verzamelen en rangschikken en je kunt zo’n knipselkrant wekenlang uitbreiden. Ook leuk voor een ouderavond, bijvoorbeeld!

Voor een knipselmuur zijn overigens goede Web 2.0-alternatieven: kijk bijvoorbeeld eens bij Glogster of Prezi! Ook het Vlaamse www.krantenmaker.be is een interessante aanvulling op je knipselmuur: hier kun je leerlingen namelijk zélf een krant laten maken, die je vervolgens aan de muur hangt.

Doen en niet doen

- **Doen:** in de krant zoeken naar mooie taal. Soms vind je bijzondere, mooie of leuke manieren om dingen te zeggen. Daarover kun je met je leerlingen in gesprek gaan.
- **Doen:** differentieer! Kinderen lezen op heel verschillende manieren de krant. Dat kun je in je voordeel gebruiken door te differentiëren in aanbod en verwerking. En natuurlijk in interesse.
- **Doen:** leg contacten met krantenabonnees. Zo kun je vaak aan kranten komen die pas één dag oud zijn. Voor de actualiteitswaarde maakt dat niet zoveel uit, en het scheelt je heel veel geld.
- **Doen:** wees selectief in welk nieuws je gaat behandelen en toepassen: als je te veel in één keer aanbiedt, overspoel je je leerlingen ermee en gaat de leerwinst volledig verloren.
- **Niet doen:** op taalfoutenjacht gaan. Veel kranten staan vol spelfouten, met name kranten met een kleiner budget en lokale kranten.
- **Niet doen:** je laten afleiden door andere nieuwsberichten of door in te gaan op het nieuwsbericht dat je gebruikt op een manier die afleidt van je doel met de les. Houd steeds je doel voor ogen!

Televisie

Gebruiken bij...

- ☒ Uitbeelden
- ☐ Uitleggen
- ☐ Uitbreiden

Jeugdjournaal

Het Jeugdjournaal is een prima manier om met kinderen over de actualiteit te leren. Sinds enige tijd biedt de NOS een uitzending van het Jeugdjournaal aan om 08.45 uur. Uiteraard valt iedere aflevering terug te kijken via www.uitzendinggemist.nl, zodat je dagelijks met kinderen kunt leren van actualiteiten. Veel kinderen kijken thuis ook het Jeugdjournaal, zodat ze bekend zijn met de manier van presenteren. Behalve voor woordenschatontwikkeling is het Jeugdjournaal ook heel geschikt voor de algemene ontwikkeling, de wereldbeschouwing, en het vormen van een mening. Vooral de ochtenduitzending van het Jeugdjournaal steekt in op dat laatste, met iedere dag een poll en de mogelijkheid om (als klas) te reageren op het nieuws.

Zulke dingen laten zich vrij eenvoudig vertalen naar de klassenpraktijk. Je kunt ervoor kiezen om samen te kijken en er daarna kort over door te praten, waarbij je als leerkracht de nadruk legt op het woordenschatontwikkelingsaspect. Kies bijvoorbeeld een aantal woorden uit – of laat de leerlingen woorden aandragen – die buiten hun kennis liggen. Ga met deze woorden de rest van de dag aan de

slag, geïntegreerd in vakken of als tussendoortje. Gebruik hierbij de 'drie uitjes': uitbeelden (gedaan door het Jeugdjournaal), uitleggen (jij en je leerlingen), uitbreiden (context geboden door het Jeugdjournaal, verder door jou en de leerlingen). Probeer op die manier aan het eind van de dag deze woorden begrijpelijk gekregen te hebben voor de leerlingen. Je kunt dit controleren door ze er zelf een zin mee te laten maken.

Je kunt er ook voor kiezen om één onderwerp uit te kiezen en daar wat dieper op in te gaan. Zo kan het gebeuren dat je woorden aanbiedt, die niet per se in het Jeugdjournaalitem voorkomen maar door jou worden aangeboden bij het uitbreiden van het item. Daarmee kan je ook meer doen met het item, door het richting andere vakgebieden uit te breiden.

Beeldbank

Gebruiken bij...

- ☒ Uitbeelden
- ☐ Uitleggen
- ☒ Uitbreiden

Beeldbanken zoals de School TV Beeldbank bieden beelden of korte filmfragmenten aan die je kunt gebruiken als ondersteuning, illustratie of aanvulling van je lessen.

School TV Beeldbank biedt een uitgebreid archief aan op het internet:

<http://www.schooltv.nl/beeldbank/>. Daar zijn veel filmpjes te vinden over allerlei onderwerpen die in de klas aan bod komen. Er staat een optie bij 'Zoek op vakgebied', maar dat is bij woordenschatontwikkeling niet erg relevant, omdat het juist van belang is om woordenschatontwikkeling integraal aan te bieden in alle vakken, en niet als een halfuurtje per week.

Het mooist is natuurlijk om integraal gebruik te maken van video en foto's, als onderdeel van een overkoepelend mediaconcept. Zoiets gebeurt bijvoorbeeld bij het gebruik van Glogster, waarover later meer.

Doen en niet doen

- **Doen:** korte filmpjes laten zien als ondersteuning van andere methoden.
- **Doen:** Jeugdjournaal kijken met je klas en hierover doorpraten. Leerlingen leren niet alleen omgaan met actualiteiten en de gevolgen daarvan, maar leren ook al kijkend massa's nieuwe woorden.
- **Doen:** fragmenten nabespreken. Zo krijg je helder wat leerlingen snappen en wat niet. Bovendien kun je zelf moeilijke woorden uitvragen of een stukje extra achtergrond geven.
- **Niet doen:** 'zomaar' een filmpje gaan kijken om leerlingen bezig te houden. Zonde van de tijd en niet functioneel. Bedenk goed wat je wilt met het ondersteunend beeldmateriaal!

Media 2.0

Twitter

Gebruiken bij...

- ☐ Uitbeelden
- ☒ Uitleggen
- ☒ Uitbreiden

Een leuke manier om met je leerlingen te werken aan de verwerking van pasgeleerde woorden is Twitter. Dit is een social medium waarmee je in 140 tekens aan de wereld kunt vertellen waar je mee bezig bent of wat je bezig houdt. Met je Twitteraccount kun je anderen volgen en anderen kunnen jou volgen. Daarnaast brengt Twitter jou en je klas in aanraking met anderen wereldwijd die op dezelfde manier met taal bezig zijn. Door Twitteraars te volgen die zich met taal bezighouden, kunnen er interessante dingen de klas binnenkomen. Een aanrader op dat gebied is @onzetaal, het Twitteraccount van het Genootschap Onze Taal. Zij publiceren dagelijks meerdere taalweetjes en links naar onderzoeken. Niet alleen interessant voor je leerlingen, maar ook voor jezelf.

De beperking van 140 tekens dwingt jou en/of je klas tot vindingrijkheid. Uit onderzoek is gebleken dat een soortgelijke beperking bij sms'en een grotere taalcreativiteit bij leerlingen teweegbracht: in de beperking toont zich de meester.

Een voorbeeld van hoe je Twitter kunt inzetten in de klas: maak met je klas een Twitteraccount aan, waarop na elke les een leerling mag samenvatten wat hij of zij geleerd heeft. Dat kan iedere dag een andere leerling zijn, maar ook iedere week een andere 'Klas-tweep'. Door niet alleen na taallessen de opbrengst te verwoorden, maar na elke les, integreer je woordenschatonderwijs ook in andere vakken. Dit is overigens niet alleen gunstig voor de woordenschatontwikkeling, maar het brengt ook heel helder de doelstellingen en leeropbrengsten van de les in beeld. Dat is handig voor de leerlingen, maar ook voor jezelf. En niet te vergeten voor ouders, die op deze manier betrokken worden in het leerproces van hun kinderen.

Belangrijk: scherm je klassenaccount af! Op die manier moeten volgers toestemming vragen om je te kunnen volgen, en hou jij de controle over wie er meekijkt. Houd als leerkracht ook goed in de gaten wat je leerlingen twitteren en wie er door je klassenaccount gevolgd worden. Zie hiervoor verder het hoofdstuk Mediawijsheid.

Doen en niet doen

- **Doen:** blijven zoeken naar nieuwe, uitdagende websites die te maken hebben met taal en woordenschatontwikkeling.
- **Doen:** peilen bij de leerlingen waar hun interesse naar uitgaat en op basis daarvan een selectie van websites en mogelijkheden aanbieden, waarvan uit je woordenschatgroei aanbiedt.
- **Niet doen:** leerlingen onbegeleid en ongecoördineerd aan het werk zetten achter de computer. Zie ook het hoofdstuk Mediawijsheid.

Zelf proberen?

Ga naar www.twitter.com en maak een klassenaccount aan. De rest wijst zich vanzelf, Twitter heeft een duidelijke handleiding met tips en trucs.

Blogs

Gebruiken bij...

- ☐ Uitbeelden
- ☒ Uitleggen
- ☒ Uitbreiden

Weblogs zijn een bekend fenomeen om jezelf mee uit te drukken. Het gebruik van weblogs in het onderwijs is wat minder bekend, maar met name in de bovenbouw van de basisschool zijn hiermee mooie resultaten te boeken.

In het basisonderwijs wordt steeds vaker gebruik gemaakt van portfoliogestuurd onderwijs, waarbinnen het gebruik van weblogs (kort: blogs) heel goed past. In een blog houdt een leerling zijn of haar eigen vaardigheden en ontwikkeling bij, op een laagdrempelige en controleerbare manier. Bij gebruik van een beheersbare interface (zoals bijvoorbeeld Classblogmeister), heeft de leerkracht volledige toegang en zeggenschap over de blogs van de leerlingen.

Ook helpt de weblog de schrijfstijl van de leerling te ontwikkelen. Iets wat ideaal is voor het bevorderen van de woordenschatontwikkeling van de leerlingen, door het zelf schrijven te stimuleren en het gebruik van nieuwe woorden daarbij in te zetten.

Een goed voorbeeld van (micro)blogservices komt van Edmodo. Edmodo is speciaal gericht op microblogging door leerlingen en leerkrachten in de basisschool. Leerlingen kunnen hier blogs plaatsen over wat ze geleerd hebben, en de leerkracht kan dat van commentaar voorzien. Dit vereist van de leerlingen een zelfwerkzame houding en van de school dat er ruimte is voor onderzoek en het zelf ontdekken door leerlingen. Een erg belangrijk voordeel van Edmodo is dat het afgeschermd is voor gebruikers van buitenaf. Alleen ingelogde en toegelaten gebruikers kunnen participeren.

Doen en niet doen

- **Doen:** zelf een blog bijhouden waar leerlingen op kunnen reageren. Op die manier hebben de leerlingen een voorbeeld van hoe je een blog bijhoudt, en kunnen leerlingen op hun eigen manier en tempo reageren op jouw acties.
- **Doen:** laat leerlingen een woordenschatportfolio bijhouden op hun blog: hierop plaatsen ze bijvoorbeeld elke week vijf nieuwe woorden die ze zijn tegengekomen, waarvan ze er minstens eentje gaan uitzoeken en uitbreiden. Andere leerlingen kunnen hier weer op inhaken, waardoor iedereen elkaar aanvult en van feedback voorziet.
- **Doen:** goede blogposts belonen met uitgebreide feedback. Het mooiste compliment dat een blogger – ook een leerling dus! – kan krijgen, is als er reactie komt op een blogpost en als mensen je blog volgen. Zorg dus voor regelmatig overzicht van nieuwe blogposts, bijvoorbeeld door middel van
- **Niet doen:** blogs aanmaken op openbaar internet: niet iedereen hoeft te weten waar jullie over werken en wat de leeropbrengsten van jouw leerlingen zijn. Gebruik liever een veilige omgeving zoals Edmodo of een lokale – afgeschermd! – omgeving.

Zelf proberen?

Ga naar www.edmodo.com en meld je aan. Klik op 'I am a teacher' en ontdek de omgeving eerst zelf voordat je met leerlingen hierop aan het werk gaat. Je leerlingen kun je aanmelden door ze op 'I am

a student' te laten klikken. Zoals je wellicht zult ontdekken, is Edmodo alleen in het Engels beschikbaar.

Glogster

Gebruiken bij...

- ☒ Uitbeelden
- ☐ Uitleggen
- ☒ Uitbreiden

Als je voor school een presentatie of werkstuk gaat maken, kijk dan eens naar de mogelijkheden van het online programma Glogster. Met deze tool maak je in een handomdraai een mooie interactieve poster - een zogenaamde 'glog' - waarop je tekst, afbeeldingen, geluid en video kunt combineren.

Op de website van Glogster kun je ook eens inspiratie opdoen door te kijken naar al gemaakte glogs. Als je op de startpagina bent, kun je klikken op 'new glogs' of 'top glogs'. Ook kun je glogs zoeken door te klikken op 'categories', kijk bijvoorbeeld eens in de categorie 'school'.

Er is ook een educatieve versie van Glogster. Je kunt dan een virtuele klas registreren waardoor je heel makkelijk het werk van alle leerlingen kan bekijken. Ook voor leerlingen zelf is het handig, je ziet in een handomdraai welke opdrachten je hebt en wat je medeleerlingen hebben gemaakt. Voor deze uitgebreidere versie moet wel worden betaald. Als je naar de website van Glogster gaat, zie je vanzelf 'Glogster Edu' staan.

Doen en niet doen

- **Doen:** maak een digitale muurkrant om een woordenschatthema bij je leerlingen te introduceren. Je kunt deze muurkrant publiceren op je digibord, maar je kunt je leerlingen ook mailen. Door de verschillende media die je daarbij gebruikt, werkt Glogster inspirerend. Specifiek voor woordenschatontwikkeling kun je met Glogster de omgeving van bepaalde woorden verkennen.
- **Doen:** zet je leerlingen aan het werk met het zelf maken van Glogsters: hiervoor zullen ze veel informatie moeten zoeken en verwerken. Zorg in je begeleiding ervoor dat leerlingen zich tot hun thema beperken en niet eindeloos blijven uitbreiden. Het kader van Glogster biedt hierin een natuurlijke beperking.
- **Niet doen:** verzand niet in de eindeloze opmaakmogelijkheden van Glogster! Deze applicatie kent zeer veel opmaakmogelijkheden, maar dat is niet waar jouw product of dat van je leerlingen om moet draaien.

Zelf proberen?

Ga naar http://www.glogster.com/edit/glog/?action=glogs_create en ga direct aan de slag. Voor meer mogelijkheden van Glogster is registratie wel vereist, maar wil je het eens uitproberen, dan is dit ruim voldoende.

Wordle

Gebruiken bij...

- ☐ Uitbeelden
- ☐ Uitleggen
- ☒ Uitbreiden

Wordle is een online applicatie waarmee je woordfrequentie kunt visualiseren. De applicatie analyseert de tekst die wordt ingevoerd en maakt daar op basis van frequentie een soort woordwolk van, die je vervolgens naar smaak en wens kunt aanpassen.

Deze mogelijkheden zijn interessant om te gebruiken bij werk dat je leerlingen zelf produceren, omdat ze daarmee zelf inzichtelijk maken welke woorden in een tekst belangrijk zijn. Die worden door Wordle namelijk groter weergegeven dan andere woorden.

Het is voor de bovenbouw een leuke, speelse aanvulling op het woordenschatprogramma – verandering van spijs doet tenslotte eten – maar kan zeker niet dienen als vervanging van de klassieke manier van woorden aanleren.

Doen en niet doen

- **Doen:** Wordle leent zich uitstekend om woordvelden te maken. Laat hiervoor leerlingen zelf woorden invoeren en ontdekken hoe Wordle daarmee omgaat.

- **Doen:** maak gebruik van de frequentie-analyse in Wordle: woorden die vaker voorkomen worden groter gedrukt.
- **Niet doen:** gebruik Wordle niet om woorden uit te leggen: door de wat chaotische opmaak is het overzicht van Wordle minder. Veel kinderen zullen hierdoor het verband missen.
- **Niet doen:** gebruik Wordle ook niet als vervanging van je woordenschatonderwijs. Het is een leuke aanvulling, maar vooral om op een speelse manier met woorden om te (laten) gaan.

Zelf proberen?

Ga naar www.wordle.net/create/ en begin direct! Voor Wordle hoef je je niet te registreren. Het is daarmee een leermiddel dat je snel kunt inzetten.

Prezi

Gebruiken bij...

- ☒ Uitbeelden
- ☒ Uitleggen
- ☒ Uitbreiden

Prezi is een relatief nieuw presentatieprogramma – in de verte vergelijkbaar met Microsoft Office Powerpoint. Het grote verschil met Powerpoint is dat Prezi niet lineair van opzet is: er wordt niet gewerkt met ‘slides’, maar vanuit een groot whiteboard. Daarop kun je naar gelang verbanden leggen en letterlijk inzoomen op details of een – al even letterlijk – vogelperspectief kiezen voor het overzicht.

Het vergt enige oefening om Prezi onder de knie te krijgen. Voor het opzetten van een goede Prezi is het bijvoorbeeld handig om een schets te hebben van de lay-out van je document. Gebruik van Prezi door leerlingen lijkt mij voorbehouden aan groep 7 en 8, mits met voldoende instructie. Concreet betekent dat, dat jij je moet verdiepen in Prezi en je het programma eigen moet maken om dat vervolgens aan de leerlingen uit te leggen.

Als ze het programma eenmaal onder de knie hebben, kun je leerlingen in groepjes aan het werk zetten met Prezi als onderdeel van de informatieverwerking die aan de basis van woordenschatontwikkeling staat.

Doen en niet doen

- **Doen:** gebruik Prezi om verbanden tussen woorden aan te geven en gebruik daarbij vooral de zoom- en panfuncties.
- **Doen:** verdiep jezelf in Prezi als je het in je klas wilt gebruiken: het is een programma dat je onder de knie moet krijgen. Mogelijk zijn je leerlingen hier sneller in dan jij, dus schroom niet om ook van hen te leren!
- **Doen:** moedig het gebruik van originele presentatietechnieken zoals Prezi door leerlingen aan! Dit komt de creativiteit en variatie van het leren zeker ten goede.
- **Niet doen:** beschouw Prezi niet als de Heilige Graal van het Web 2.0-onderwijs: het hoogst haalbare, maar alleen voor uitverkorenen. Prezi is slechts één van de vele mogelijkheden om leren diverser en leuker te maken.

Zelf proberen?

Ga naar www.prezi.com/learn/ en bekijk de filmpjes. Doe dit ook eens met leerlingen om samen te ontdekken en te leren hoe je Prezi op een leuke manier kunt integreren in je onderwijs.

Wiki's

Gebruiken bij...

- ☐ Uitbeelden
- ☒ Uitleggen
- ☒ Uitbreiden

Een wiki is een dynamische website waar door meerdere mensen aan wordt gewerkt. Open wiki's zijn wiki's waar iedereen aan kan werken, gesloten wiki's zijn alleen toegankelijk voor een selecte gebruikersgroep. Wikipedia omschrijft een wiki als: 'Een softwareapplicatie, een toepassing, waarmee eenvoudig en gezamenlijk webdocumenten kunnen worden bewerkt, zonder dat de inhoud door deskundigen moet worden geredigeerd of geaccepteerd. Deze toepassing is met een vrij eenvoudig programma te realiseren'.

Omdat het eenvoudig is om zelf informatie aan een openbare wiki toe te voegen, is het systeem erg geschikt voor samenwerking en kennisdeling. Op deze manier is de grote encyclopedie Wikipedia ook ontstaan. Omdat er zoveel mensen samenwerken aan de ontwikkeling van deze bron van informatie, gaat men uit van de filosofie van het zelfcorrigerend vermogen. Op het moment dat iemand iets leest wat incorrect is, past hij of zij het in de openbare wiki aan.

Dit werkt ook uitstekend als je met leerlingen aan een wiki werkt: laat ze elkaars werk bekijken en beoordelen, aanvullen en verbeteren. Door met alle leerlingen aan een wiki te werken, vergroot je de algemene kennis, en doordat wijzigingen anoniem op de voorpagina verschijnen – op de logpagina's kun je meestal wel uitlezen wie iets gemaakt of bewerkt heeft – ben je met elkaar eigenaar van het resultaat. Dit werkt stimulerend.

Hoe gebruik je wiki's nou bij woordenschatontwikkeling? Door de verbandstructuur van wiki's is het heel eenvoudig en transparant om verbanden tussen woorden aan te tonen. Je zou je leerlingen bijvoorbeeld een 'driedimensionaal' woordenboek kunnen laten aanleggen, van woorden die zij mooi of belangrijk vinden. Met driedimensionaal bedoel ik dat je niet alleen heen en terug kunt bladeren, maar ook 'in de diepte' kunt zoeken.

Je zou ook een thema kunnen uitwerken door alle woorden die daarmee te maken hebben uit te werken op aparte wikipagina's. Hierdoor krijgt je thema nog meer lading en kun je nog meer leerwinst boeken met je leerlingen.

Door de mogelijkheid om andere media – afbeeldingen, citaten, video's, links, enz. – in te voegen, krijgt de wiki van jouw klas al snel de vorm van een soort naslagwerk, waarvan je leerlingen de trotse eigenaars zijn.

Doen en niet doen

- **Doen:** een afgeschermd wiki bouwen over een thematisch onderwerp. Denk daarbij niet te klein: soms kunnen leerlingen meer informatie verzamelen over een onderwerp dan je voor mogelijk houdt. Wil je dit specifiek voor woordenschat doen? Laat leerlingen dan bijvoorbeeld een eigen 'Mooiewoordenboek' schrijven: een wiki waarin ze mooie woorden verzamelen, verklaren en relateren.
- **Doen:** leerlingen belonen voor hun inzet. Het proces is het belangrijkste, het resultaat komt daarna. Leerlingen leren het meeste van het proces, bij het resultaat kunnen ze achterover leunen en elkaars werk bewonderen. Dat zijn genietmomentjes, maar het leerproces is zeker zo belangrijk!
- **Doen:** de wiki van jouw klas openstellen voor ouders! Je zult verbaasd staan over hoeveel ouders het leuk of interessant vinden om dingen (opnieuw) te leren door te lezen in het naslagwerk dat hun kind heeft gemaakt. Zoiets doet het ook goed op een ouderavond, waarbij je bijvoorbeeld een 'information boot' inricht, waar één of meerdere computers staan die de wiki laten zien, en waar belangstellenden zelf in kunnen rondsnoffen.
- **Niet doen:** Wikipedia of andere algemene wiki's als enige informatiebron gebruiken. Juist door selectief te kijken en kritisch te blijven, kom je tot meer kennis.
- **Niet doen:** artikelen beoordelen als 'goed' of 'fout'. Een artikel dat 'fout' is, heeft alleen verbetering nodig, en een artikel dat 'goed' is... ook. Door met elkaar te werken aan een resultaat kun je tot ongekennde hoogtes komen.

Zelf proberen?

Er zijn verschillende manieren om een wiki te bouwen: je kunt zelf software installeren – daarover zo meteen meer – of een online variant gebruiken. Hieronder een klein overzichtje:

- **Wikia:** Wikia ondersteunt wiki's in verschillende talen, waaronder Nederlands. Gratis – dus met advertenties. <http://www.wikia.com/Wikia>
- **Seedwiki:** gratis en zonder advertenties, maar alleen in het Engels. <http://www.seedwiki.com/>
- **Wikispaces:** Engelstalig, met advertenties. Gebruikt geen MediaWiki-software –het pakket waar onder andere Wikipedia op draait – en zou daardoor voor beginnende wiki-gebruikers iets eenvoudiger kunnen zijn in gebruik. <http://www.wikispaces.com/>

Ben je zelf handig met computers – of heb je een goede ict-coördinator op school – dan is het ook mogelijk om op de school zelf wikisoftware te installeren. Dat heeft diverse voordelen: de wiki staat op het domein van de school en is dus afgeschermd voor de buitenwereld, je bent niet afhankelijk van beheerders ergens anders, je wiki heeft geen advertenties en wordt niet 'zomaar' opgeheven.

Ga voor de software van MediaWiki en een (Engelstalige) handleiding om het zelf te installeren naar <http://www.mediawiki.org/wiki/MediaWiki>

Wallwisher

- ☐ Uitbeelden
- ☐ Uitleggen
- ☒ Uitbreiden

Wallwisher is een leuk alternatief voor de klassieke woordmuur. Wallwisher is bedoeld als digitale variant van een prikbord. Daar zijn nog veel meer alternatieven voor, maar Wallwisher biedt je de mogelijkheid je notities te rangschikken. Via de website www.wallwisher.com kun je jouw eigen notitiebord maken. Als je hier vervolgens je leerlingen toegang toe geeft, kunnen zij zelf woorden of teksten toevoegen aan Wallwisher. Op die manier kunnen je leerlingen en jij bijdragen aan het uitbreiden van een woordmuur.

Door de mogelijkheid tot rangschikken kun je ook verbanden aangeven. Je kunt bijvoorbeeld afspreken dat jij het woord 'meubel' een plek geeft, en dat ze alle soorten meubels daaronder – of juist in een cirkel erom heen – kunnen rangschikken. Daarnaast kun je dan een rij maken met woorden waarin 'meubel' voorkomt (meubelmaker, meubelwinkel, meubelolie, enz.)

Hoe meer je leerlingen hierin zelf laat meedenken, hoe creatiever ze ermee om zullen gaan. Het kan dus zijn dat je notitiebord te klein wordt voor alle bijdragen van leerlingen!

Doen en niet doen

- **Doen:** een aanzet geven voor een woordweb of woordwolk. Gebruik daarbij indien mogelijk – als je onderwerp dat toelaat – zo algemeen mogelijke termen. Je leerlingen kunnen het daarna aanvullen.
- **Doen:** leerlingen zelf laten ontdekken hoe je een notitiebord kunt gebruiken.
- **Niet doen:** ... dus niet zelf alles invullen en ook niet teveel modereren: hoe meer vrijheid leerlingen hebben om 'hun' notitiebord te vullen, hoe creatiever ze ermee om zullen gaan.
- **Niet doen:** Wallwisher als aankondigingsbord gebruiken. Dat kan wel, maar dan verliest Wallwisher z'n functie voor woordenschatontwikkeling.

Zelf proberen?

Ga naar www.wallwisher.com en klik op 'Demo Wall' om Wallwisher zelf uit te proberen.

Mediawijsheid

Wijs omgaan met media: waarom?

Misschien vind je het wel overdreven dat in dit boekje een apart hoofdstuk staat over mediawijsheid. Mogelijk heb je het gevoel dat je wel verstandig om kunt gaan met nieuwe media. En dat kan ook!

Maar met kinderen is dat vaak een ander verhaal: in hun kinderlijke naïviteit kunnen kinderen zichzelf en anderen schade toebrengen door gebruik van nieuwe media. Jij als leerkracht kunt ze daar niet altijd voor behoeden. Maar je kunt ze wel helpen om mediawijs te worden en op een goede manier met de mogelijkheden van nieuwe media om te gaan.

Bovendien hebben nieuwe media ook voor volwassenen soms verrassingen in petto. Zo zijn niet alle filmpjes geschikt voor jeugdige kijkers of kijkers met een bepaalde achtergrond. Een ander voorbeeld: je hebt een leuk filmpje op Youtube gevonden, maar de reacties bevatten ‘inappropriate content’. Wat doe je daarmee? Zorg er altijd voor dat je exact weet wat er op het scherm komt, wanneer je met de leerlingen gebruik maakt van nieuwe media.

Wanneer je gebruik maakt van de interactiviteit van nieuwe media, bijvoorbeeld op een website die input verlangt van leerlingen, zorg dan dat je altijd weet wat de leerlingen daar invullen. Zo voorkom je dat kinderen voor onaangename verrassingen komen te staan – ongewenste contacten, spam, schending van privacy, om maar een paar dingen te noemen.

Het lijkt nu misschien of je met nieuwe media de vuilnisbelt van de wereld de klas binnenhaalt, maar dat hoeft niet zo te zijn. Zorg er gewoon voor dat de leerlingen in een veilige en vertrouwde omgeving leren omgaan met nieuwe media. Op die manier kun je een extra dimensie toevoegen aan je woordenschatonderwijs.

Nawoord

Aan het einde van dit boekje wil ik graag opmerken dat dit boekje lang niet compleet is. Er zijn nog veel meer mogelijkheden en dat aantal zal alleen nog maar groeien met de steeds grotere invloed van web 2.0 op het onderwijs. Ik heb alleen een aantal mogelijkheden uitgezocht waarmee je nu aan de slag kunt voor woordenschatontwikkeling.

Je zult misschien gemerkt hebben dat veel van deze mogelijkheden niet alleen gaan over woordenschatontwikkeling, maar vaker uitgaan van een integraal lesconcept. Ik sta dan ook een ontwikkelingsgerichte manier van werken voor, waarbij thema's een grote rol krijgen en vakken integraal worden aangeboden. Woordenschatontwikkeling maakt daar slechts een beperkt deel van uit.

Ik hoop dat dit boekje je op ideeën heeft gebracht. Misschien ben je wel direct aan de slag gegaan met de ideeën uit dit boekje. Misschien heb je ook wel zelf nieuwe ideeën, toevoegingen of juist opmerkingen.

Eén van de kenmerken van 'lifelong learnership' is 'nieuwsgierig blijven, spelen en leren.' Graag kom ik in contact met leerkrachten die op zo'n manier werken met woordenschatontwikkeling en / of nieuwe media. Je kunt me volgen op Twitter ([@accabbing](#)) of je kunt met me in contact komen door een e-mail te sturen naar cabbing@gmail.com. Ik ben benieuwd naar feedback en hoop daar zelf ook van te leren. Tenslotte ben je nooit te oud om nieuwe dingen in te voeren!